

آموزش و پرورش فنلاند

بخش اول

در دوران پس از جنگ، هدف اصلی سیاست آموزشی فنلاند، ارتقاء سطح آموزش و ارائه فرصت‌های آموزشی برابر به تمامی شهروندان فارغ از محل اقامت، ثروت، زبان مادری یا جنسیت آنان بود. در آن زمان، این هدف به میزان زیادی محقق شد، چون شبکه مدارس و مؤسسات، کشور را تحت پوشش قرار می‌داد و در پاسخ به تقاضای آموزشی، از فضای کافی برای نوآموزان برخوردار بود. تمرکز سیاست آموزشی از ایجاد زیر ساخت به بهبود کیفیت تغییر یافته است. در این مرحله، ارتقاء کار آبی نظام آموزشی، افزایش ظرفیت آن برای برآوردن تقاضاها، افزایش تعداد گزینه‌های موجود برای نوآوران و تفویض قدرت تصمیم‌گیری درخصوص برنامه‌های درسی و اجرای آن به خود مدارس مد نظر قرار دارد. مؤسسات آموزشی تشویق می‌شوند با یکدیگر و با جامعه پیرامون خود همکاری کنند. هدف، ایجاد ساختار آموزشی ساده، شفاف و سازگار با موازین بین‌المللی و ایجاد محیطی آموزشی است که پاسخگویی خواست‌های فردی نوآموزان و نیازهای جامعه باشد. در ژوئن سال ۱۹۹۳، هیأت دولت، تصمیمی برای توسعه نظام آموزشی فنلاند طی دهه ۱۹۹۰ اتخاذ کرد. مطابق این تصمیم، بر نقش آموزش و پژوهش علمی در راهبرد توسعه ملی تأکید فراوانی شده است. گسترش مساوات جنسیتی به ویژه در حوزه آموزش، از جمله اصول اصلی سیاست آموزشی کشور فنلاند بوده که در قوانین آموزشی کشور نیز لحاظ شده است.

هدف از اتخاذ چنین سیاستی، برخورداری دانش‌آموزان دختر و پسر از حقوق و وظایف یکسان و برابر در زندگی شخصی، دوران تحصیلی، محیط کار و جامعه است. در این راستا، سیاست تساوی حقوق در معیارها و الگوهای آموزشی، برای سنجش برنامه‌های آموزشی مدارس مورد توجه واقع شده است. وزارت آموزش و پرورش، نیز به برگزاری دوره‌های توجیهی برای برقراری تساوی حقوقی میان زنان و مردان فنلاندی مبادرت کرده است. طی سال‌های اخیر، این مسئله (برخورداری متساوی همگانی از امکانات دولتی به ویژه امکانات آموزشی و شغلی)، آشکارا به رشته‌های مردانه و زنانه تقسیم شده است. به عبارت دیگر، اعمال سیاست‌های برابری جنسیتی در زمینه‌های مختلف آموزشی در ۲۰ سال اخیر، به برقراری چنین تساوی به مفهوم اخص آن منجر نشده است، بلکه رشته‌های مردانه از گرایش مرد سالارانه ترو رشته‌های زنانه، از گرایش زن سالارانه‌تر برخوردار شده است. در این زمینه، مردان بیشتر گرایش به انتخاب رشته‌های فنی، ساختمانی، کشاورزی و زنان اساساً گرایش به انتخاب برنامه‌های بهداشتی، بهزیستی، آموزشی، خدماتی و انسانی دارند. برای جلوگیری از شدت چنین وضعی، اجرای سیاست جداسازی گزینه‌های شغلی و آموزشی، متوقف شد. علاوه بر این، تلاش‌هایی برای افزایش حضور زنان در رشته‌های تحصیلی نظیر الکترونیک، رشته‌های مهندسی و فنی به منظور به کارگیری این افراد در صنایع آتی کشور، صورت گرفته است. علاوه بر این، با اجرای طرح توسعه کشور طی سال‌های ۱۹۹۵-۲۰۰۰، توسط وزارت آموزش و پرورش، از یک سو، توجه ویژه‌ای به برقراری مساوات در آموزش زبان‌های مختلف و از سوی دیگر اختصاص هزینه‌های بیشتر اطلاعاتی و تکنولوژیکی ارتباطی به وقوع پیوسته است. از دیگر سو، اعمال اقدام‌هایی نظیر هدایت تحصیلی فشرده دانش‌آموزان، پیشرفت متدهای تدریس و بهره‌گیری از تکنولوژی جدید در حوزه آموزش، به کاهش حد فاصل میان دانش‌آموزان دختر و پسر در زمینه‌ی علاقه و توجه به رشته‌های آموزش منجر شده است. از جمله دستاوردهای اعمال چنین اقدام‌هایی می‌توان به حضور بیش از ۴۰ درصد دانش‌آموزان دختر در دوره‌های پیشرفته آموزش ریاضیات، فیزیک و شیمی، اشاره کرد. به طور کلی می‌توان گفت

که سیاست اصلی آموزشی دولت فنلاند، بر دستیابی به سطحی عالی و فراگیر از آموزش، پیشبرد رشد معنوی ملت، تقویت قوه ابتکار و جسارت شهروندان، ارتقاء کیفیت آموزش و پژوهش، گسترش بنیادهای صنعتی و حمایت از نوآوری در حوزه صنایع، هماهنگ‌سازی دامنه فعالیت مراکز آموزشی با مراکز صنعتی متناسب با وضع متغیر زندگی، توسعه مهارت حرفه‌ای افراد و افزایش نرخ اشتغال به واسطه توسعه کمی و کیفی برنامه‌های آموزشی استوار است.

سیاست‌های آموزشی دهه ۹۰

ازجمله مهمترین سیاست‌های آموزشی کشور فنلاند که به ویژه پس از دهه ۹۰ اتخاذ شده و به مورد اجرا درآمده است، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- فراهم سازی امکانات آموزشی مساوی برای تمامی شهروندان بومی و غیر بومی
- معطوف داشتن توجهات خاص به تحقیقات آموزشی و اجرای طرح توسعه‌ی آموزش و تحقیقات دانشگاهی
- توسعه دوره‌های آموزش چندگانه
- توسعه روند تعلیم و تربیت بزرگسالان
- گسترش هماهنگی میان دولت، آموزش، علوم و فرهنگ
- انعقاد قراردادهایی درخصوص اتخاذ چارچوب‌های خاص حمایتی به ویژه حمایت‌های آموزشی از اقلیت‌های قومی
- تثبیت حقوق آموزشی و رفاهی کودکان
- انعقاد قراردادهای بین‌المللی در زمینه‌ی حقوق اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی معلمان و مدرسین مراکز مختلف آموزشی
- انعقاد قراردادهای بین‌المللی آموزشی
- برطرف‌سازی الگوهای تبعیض نژادی در حوزه آموزش
- ارزیابی عملکرد مراکز آموزش استثنایی کشور فنلاند
- برنامه‌ریزی و اجرای اقدام‌هایی برای جلوگیری از افت تحصیلی
- اعطای مزایای اجتماعی به دانش‌آموزان رده‌های مختلف سنی از جمله، ارائه دوره‌های رایگان آموزش پایه، آموزش متوسطه عمومی و مقدماتی فنی و حرفه‌ای به دانش‌آموزان
- ارائه آموزش پیش دبستانی رایگان (با این وجود گفتنی است که درمهدهای کودک شهریه‌های مختلفی بر مبنای تعداد کودکان مهدهای کودک، میزان در آمد خانواده و تعداد کودکان خانواده دریافت می‌شود.)
- ارائه کتاب‌های درسی و ابزار آموزشی رایگان به دانش‌آموزان مقاطع آموزش پایه
- ارائه تغذیه رایگان به دانش‌آموزان مراکز آموزش پایه، مدارس تکمیلی متوسطه و مراکز آموزش مقدماتی فنی و حرفه‌ای
- فراهم‌سازی امکانات ایاب و ذهاب، تغذیه و اقامت رایگان برای دانش‌آموزان مستقر در مناطق دورافتاده که به تحصیل در مراکز آموزش پایه مبادرت می‌کنند.
- ارائه آموزش عالی رایگان
- گفتنی است، دانشجویان مقطع کارشناسی فقط موظف به پرداخت شهریه عضویت اندکی به انجمن دانش‌آموزان هستند. در مقابل از تغذیه ارزان قیمت، خدمات بهداشتی و دیگر مزایای اجتماعی رایگان

برخوردار می‌شوند. پرداخت شهریه به دانشجویان بالاتر از مقطع کارشناسی، اختیاری بوده و از دانشگاهی به دانشگاه دیگر متفاوت هستند. کمک هزینه تحصیلی منظم دانشجویان مشتمل بر وام تحصیلی، وام مسکن و وام دانشجویی با تضمین دولت به آنان ارائه می‌شود.

نهادهای مرکزی سیاست‌گذار

۱- مجلس فنلاند که به وضع قوانین آموزشی و تصمیم‌گیری در خصوص اتخاذ اصول کلی سیاست آموزشی مبادرت می‌کند.

۲- دولت، وزارت آموزش و هیأت ملی آموزش عهده‌دار مسئولیت اجرای این اصول در سطح ادارات مرکزی هستند. تقریباً توزیع تمامی تجهیزات آموزشی بطور رسمی توسط وزارت آموزش هدایت و نظارت می‌شود. هیأت ملی آموزش نیز، هیأت نمایندگی ملی است که عهده دار مسئولیت گسترش آموزش ابتدایی، متوسطه به ویژه آموزش بزرگسالان است. علاوه بر این، هیأت ملی آموزش به تنظیم و تصویب دستورالعمل‌های ملی در جهت طراحی برنامه‌ها و شرایط و صلاحیت‌های لازم آموزشی مبادرت کرده و همچنین عهده‌دار مسئولیت ارزیابی سیستم آموزشی به استثناء آموزش عالی است.

۳- ادارات منطقه‌ای آموزش مستقر در شش استان کشور که عهده‌دار مسئولیت اداره و ارزیابی سیستم آموزش کاربردی ملی است. ادارات منطقه‌ای نیز به خود تحت نظارت اولیای امور مربوط به شهرداری‌ها اداره شده و از استقلال و حق وضع مالیات برخوردار هستند. همانند کشورهای اسکانندیناوی آموزش و فرهنگ فنلاند، به واسطه نقش والای اولیای امور محلی در فعالیت‌های سازماندهی شده و خدمات پیش‌بینی شده مورد توجه قرار می‌گیرد، چرا که عمده مدارس فراگیر، متوسطه‌ی تکمیلی، مؤسسات حرفه‌ای و مؤسسات آموزش بزرگسالان توسط اولیای امور محلی اداره می‌شوند.

ساختار آموزشی

برنامه‌های آموزش پیش دبستانی که عمدتاً در مهدکودک‌ها و کودکانستان‌ها به کودکان رده‌های سنی تا شش سال ارائه می‌شود. علاوه بر این، مراکز مراقبتی روزانه خانوادگی نیز جهت نگهداری و مراقبت از کودکان مادران شاغل دایر هستند. کودکان رده‌های سنی شش تا هفت سال نیز قادر به پیگیری آموزش خود در مراکز پیش دبستانی یا مدارس جامع هستند. مدارس جامع، مدارس سه‌ساله هستند که آموزش در آن نه سال به طول می‌انجامد. در این مدارس همچنین آموزش پیش دبستانی به کودکان رده سنی ۶ سال عرضه می‌شود.

مقطع تکمیلی متوسطه، که مدت زمان سه سال آموزش عمومی به طول می‌انجامد و سرانجام به آزمون نهایی سراسری منتهی می‌شود، آموزش مقدماتی حرفه‌ای (آموزش دو-سه ساله) که در مدارس فنی و حرفه‌ای تخصصی یا چند رشته‌ای ارائه می‌شود. آموزش عالی فنی و حرفه‌ای (آموزش سه-پنج سال) که معمولاً در دانشکده‌های تخصصی عرضه می‌شود که می‌توان یا پس از مدرسه جامع و یا پس از اتمام تحصیلات مقطع متوسطه در آن حضور یافت. مدارک کارآموزی دوره‌های مذکور به صورت روش جایگزین عرضه می‌شود.

به طور کلی می‌توان گفت که ساختار آموزشی کشور فنلاند بر ساختار ذیل استوار هستند:

آموزش پایه

نوع مدارس عرضه‌کننده این آموزش (مدارس جامع)

مدت برنامه: نه سال
 طي مقاطع سني هفت تا ۱۶ سال
 گواهینامه یا دیپلم اعطایي(گواهي فراغت از تحصیل)
 آموزش تکميلي متوسطه
 مدرسه عمومي است که به آزمون نهايي سراسري منتهي مي‌شود. در این آزمون صلاحیت ورود به کلیه اشکال آموزش عالي تعیین مي‌شود.
 نوع مدارس عرضه‌کننده این آموزش UKIO/ GYMNASIET
 مدت برنامه: سه سال
 طي مقاطع سني ۱۶ تا ۱۹ سال
 گواهینامه یا دیپلم اعطایي(گواهي قبولي در آزمون نهايي)
 آموزش فني و حرفه‌اي
 نوع مدارس عرضه‌کننده این آموزش Ammatillinen Koulutus/ Yrkesutbildning
 مدت برنامه: سه سال
 طي مقاطع سني ۱۶ تا ۱۹ سال
 گواهینامه یا دیپلم اعطایي(گواهي آموزش حرفه‌اي مقدماتي)، (گواهي آموزش حرفه‌اي پیشرفته)،
 (گواهي آموزش حرفه‌اي تخصصي)

آموزش پیش‌دبستانی

آموزش پیش‌دبستانی با حمایت شهرداری‌ها به کودکان رده‌های سني يك-شش سال در مراکز آموزشی ارائه مي‌شود. در این مراکز کودکان خود به گروه‌های سني يك تا دو سال و سه تا شش سال تقسیم مي‌شوند. از کودکان زیر ۱ سال برخوردار از مادران شاغل نیز تا مدت ۱ سال با ضمانت کارکرد شغلي والدين در خانه نگهداري مي‌شود. مطابق قانون فنلاند، پرستاري از کودکان برخوردار از مادران شاغل، در صورت تقاضا حداکثر تا سن سه سالگي الزامي است. حضور کودکان در مراکز مراقبتي به صورت نيمه‌ي روز یا تمام روز با تغذیه گرم آنان توسط پرستاران کودک مي‌شود.

شهریه مراکز فوق، از رایگان تا ۳۰۰۰ دلار در ماه با توجه به شغل والدين متفاوت است. خانواده‌های برخوردار از فرزند دوم و بالاتر نیز در صورت ثبت نام دو یا تعداد بیشتر از کودکان خود در مراکز فوق، از تخفیف دولتي بهره‌مند مي‌شوند. معلمان مراکز مراقبتي ملزم به گذراندن دوره آموزشی سه ساله در حوزه آموزش کودکان و روانشناسي کودک هستند.

مراکزي نیز به عنوان کلينیک درماني، به مراقبت پزشکی از کودکان خردسال در مراکز آموزش پیش دبستانی و ارائه خدمات مراقبتي قبل و پس از زمان تولد، مبادرت مي‌کنند. اغلب این مراکز در نزدیکی و گاهي در خود مراکز مراقبتي مستقر هستند. حضور کودکان در این مراکز مراقبتي اجباري نیست، اما با توجه به درآمد سرانه شهروندان فنلاندی و کیفیت بالای خدماتي، شهریه نازل این مراکز و شاغل بودن اغلب مادران فنلاندی، بسیاری از خانواده‌های فنلاندی، مبادرت به سپردن کودکان خود در چنین مراکزي مي‌کنند. جامعیت این امر تا بدان حد است که حتي از آن دسته از کودکانی که از آنان در خانه مراقبت مي‌شوند، به صورت نيمه روزي در مراکز مراقبتي ثبت نام به عمل مي‌آید.

نظام مهد كودك تحت سرپرستي وزارت بهداشت و امور اجتماعي قرار دارد. مسئوليت سازماندهي مهد كودكها بر عهده بخش خدمات اجتماعي ادارات محلي است. مطابق قانون، شهرداريها نيز ملزم به احداث تعداد مكفي از مهدهاي كودك براي برآورده سازي نياز آموزشي ردههاي سني تا ۶ سال هستند. خدمات پيش دبستاني، در زمره خدمات اجتماعي است كه شهریه آن برحسب درآمد والدين و تعداد افراد خانواده تعيين مي شود.

تمامي كودكان زير رده سني سه سال درصورت تمايل والدين، از حق حضور در مهدهاي كودك برخوردار هستند. در غير اين صورت، والدين، حق مراقبت از كودك از شهرداري دريافت کرده و متناسب با سلیقه خود به مراقبت روزانه از كودك مبادرت مي کنند.

منبع: روزنامه اطلاعات ۸۸/۶/۹